

Daya Saing Bandar Kecil: Satu Penelitian Dari Aspek Persepsi Penduduk Dalam Kawasan Majlis Daerah Tanjong Malim

*Small Town Competitiveness: A Study for the Aspect of Population Perception in the Tanjong Malim
Districts Council*

Nik Asmawi Hassan, Yazid Saleh, Mohmadisa Hashim,
Mohamad Suhaily Yusri Che Ngah, Nasir Nayan, Hanifah Mahat
Kumpulan Penyelidik Impak Pembangunan dan Persekitaran, Jabatan Geografi & Alam Sekitar,
Fakulti Sains Kemanusiaan, Universiti Pendidikan Sultan Idris.
*emel: nabh110291@gmail.com

Abstrak

Proses globalisasi memberikan impak terhadap pembangunan dan pertumbuhan bandar kecil. Pembangunan dan pertumbuhan bandar kecil lebih bersifat setempat atau *in-situ* dan menyediakan keperluan barangan dan perkhidmatan untuk masyarakat di ruangan kawasannya sahaja. Kajian ini berkaitan dengan persepsi penduduk terhadap daya saing bandar kecil dalam kawasan Majlis Daerah Tanjong Malim (MDTM). Matlamat kajian ini adalah untuk menganalisis daya saing bandar kecil daripada persepsi penduduk dalam kawasan MDTM. Seramai 381 orang telah dipilih sebagai responden kajian ini. Metod kajian yang digunakan adalah analisis deskriptif yang melibatkan kekerapan, peratusan, nilai min dan nilai skor. Analisis peratusan persetujuan, min peratusan jumlah persetujuan dan nilai skor yang digunakan mengikut perkiraan *Malaysian-Urban-Rural-National Indicators Networks on Sustainable Development* (MURNInets). Hasil dapatan menunjukkan indikator kualiti hidup dan prestasi ekonomi bandar merupakan indikator daya saing paling kuat mengikut persepsi penduduk. Oleh itu, penemuan dan pemahaman masyarakat yang diperolehi menunjukkan bahawa bandar kecil mempunyai kemampuan dan kekuatan untuk berdaya saing untuk muncul sebagai Pusat Pertumbuhan Separa Wilayah bagi Selatan Perak pada tahun 2020.

Katakunci bandar kecil, daya saing, daya saing bandar kecil, globalisasi ekonomi.

Abstract

Globalisation is contributing impacts on the development and growth of small towns. The development and growth of small towns are more localised or *in-situ* and could only provide the required goods and services to people within the area. This study is related to the perception of the population on the competitiveness of the small town in Tanjong Malim District Council (MDTM). The aim of the study is to analyse the competitiveness of the small town residents in MDTM based on their perceptions. A total of 381 respondents were selected to the survey for this study. Frequency analysis, percentage, mean and score were using estimation from *Malaysian-Urban-Rural-National Networks on Sustainable Development Indicators* (MURNInets). The result shows that the indicators of quality of life and economic performance of the highest indicator of competitiveness according to the perception of the population. Thus, the discovery and understanding of the community showed that small towns have the ability and strength to be competitive and emerge as a growth centre for the Mid-South Region Perak in the year of 2020.

Keyword small urban, competitiveness, the competitiveness of small urban, economic globalization

PENGENALAN

Bandar kecil yang berdaya saing mampu untuk bersaing dalam aspek pembangunan ekonomi, perkhidmatan moden dan menggalakkan pembangunan secara menyeluruh. Daya saing adalah keupayaan wilayah bandar dalam menawarkan perkhidmatan berkualiti dan nilai daya saing bandar (Vega, 2006; Muller & Webster, 2000). Perubahan pertumbuhan ekonomi dunia telah mempengaruhi pertumbuhan bandar kecil berbanding tahun-tahun sekitar 80-an dan 90-an. Menurut Yazid et al., (2012) pada tahun 1980 sahaja kira-kira 80 peratus penduduk dunia tinggal di kawasan bandar yang bersaiz kurang daripada 100,000 orang. Populasi penduduk di bandar kecil berlainan jumlah penduduk antara satu negara dengan negara lain. Kebanyakan bandar kecil wujud di sebuah negara besar seperti China dan India kerana pembangunan yang perlahan disebabkan dasar pembangunan dan pertumbuhan ekonomi di sesebuah negara. Menurut Berry (1961) pembangunan bandar tradisional seperti China dan India serta negara maju seperti Amerika Syarikat dan Jerman Barat pada ketika itu banyak memiliki bandar-bandar kecil. Di Malaysia, dianggarkan lebih daripada 50 peratus penduduk negara tinggal di luar bandar dan bandar kecil yang bersaiz bawah 30,000 orang.

Peranan bandar kecil dalam pembangunan negara pada masa kini masih penting. Perubahan pembangunan di kawasan wilayah pembangunan akan membantu kawasan mundur untuk membangun dan menjadi kesan gandaan kepada bandar utama (Krugman, 1995; Abdul Samad et al., 2006; Bloh, 2008). Sejajar dengan proses perkembangan metropolitan, khususnya Wilayah Metropolitan Lembah Klang-Langat, muncul bandar kecil seperti Bandar Tanjong Malim, Batang Kali, Bukit Beruntung, Bidor, Slim River, Temoh, Tanjong Tualang dan Cenderiang. Kedudukan bandar kecil Tanjong Malim dan kawasan strategik lain antara Wilayah Metropolitan Lembah Klang-Langat dan Wilayah Metropolitan Kinta telah menyebarkan perubahan dari segi ekonomi dan pembangunan. Walau bagaimanapun, rebakan pembangunan yang dijalankan di kebanyakan kawasan wilayah memperlihatkan bahawa bandar kecil akan terus dipinggirkan daripada rebakan pembangunan holistik. Namun begitu, bandar kecil Tanjong Malim dilihat terkecuali dalam situasi terpinggirnanya daripada tempas pembangunan ekonomi nasional. Pertumbuhan pembangunan Wilayah Metropolitan Klang-Langat telah membantu bandar kecil Tanjong Malim untuk membangun kerana wujud dasar perancangan holistik untuk dijadikan Pusat Pertumbuhan Separa Wilayah bagi kawasan Selatan Perak pada tahun 2020 (Yazid et al., 2012).

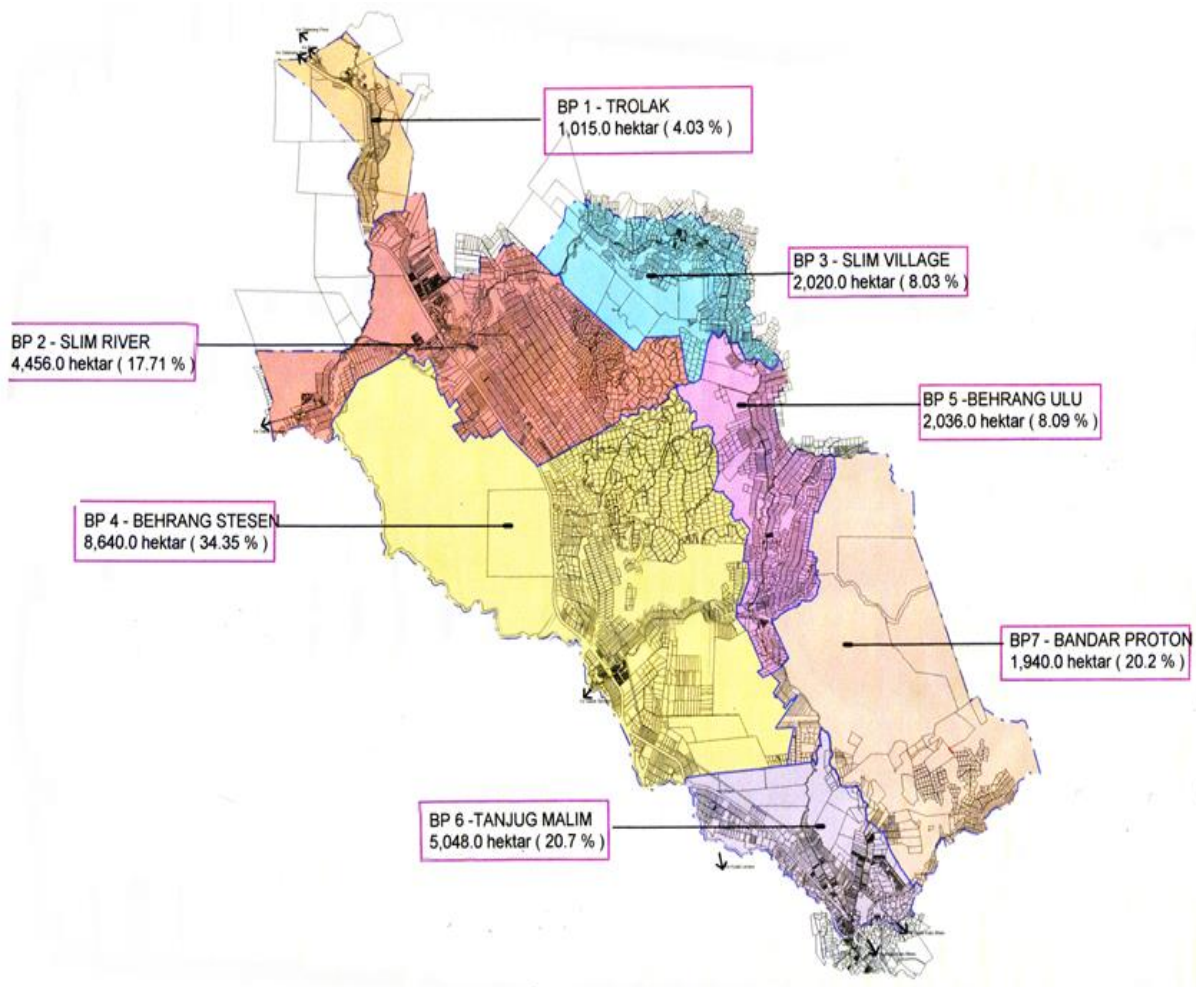
Kepelbagaian kemudahan pengangkutan yang mendokong pembangunan, kewujudan Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI) dan kilang Proton di Proton City telah memberikan sedikit sebanyak kelebihan kepada bandar kecil Tanjong Malim terutamanya untuk menerima kesan rebakan daripada pembangunan wilayah metropolitan. Pembangunan bandar kecil tidak boleh lari daripada asas pembangunan di bandar utama di Malaysia. Pembangunan bandar utama di Malaysia akan mempengaruhi pembangunan bandar kecil di Malaysia. Bandar kecil boleh dikatakan pembangunan selari dengan pembangunan bandar utama di setiap negeri di Malaysia tetapi ia tidak mendahului pembangunan bandar utama (Abdul Samad et al., 2006). Rancangan Struktur Negeri Perak telah menyasarkan bandar kecil sebagai Pusat Perindustrian Utama. Sebagai contohnya, Bandar Tanjong Malim sebagai Pusat Perindustrian Utama dengan wujudnya perniagaan dan perindustrian automotif di Proton City melalui Koridor Perindustrian Bidor-Slim River-Tanjong Malim (Jabatan Perancangan Bandar & Desa, 1996). Bandar kecil yang berdaya saing dengan kekuatan ekonomi, sosial, pengeluaran, pertumbuhan ekonomi dan kemampuan perkhidmatan sokongan selari dengan perancangan pembangunan yang disasarkan dalam perancangan Rancangan Struktur Negeri Perak 2020. Oleh itu, daya saing bandar adalah keupayaan sesebuah bandar dalam pembangunan aspek ekonomi dengan kemampuan mengeluarkan produk untuk meningkatkan pencapaian dan prestasi

ekonomi bandar (Begg, 1991). Oleh itu, kajian ini dilaksanakan untuk mengenal pasti persepsi penduduk di Tanjung Malim terhadap daya saing bandar kecil dalam kawasan MDTM.

KAWASAN KAJIAN

Kawasan Majlis Daerah Tanjung Malim (MDTM) terletak di Selatan bagi Negeri Perak. Kawasan MDTM mempunyai penduduk seramai 50,575 orang dan seramai 48,861 orang merupakan warganegara Malaysia dan 1,714 orang adalah bukan warganegara Malaysia (Portal Rasmi Majlis Bandaraya Ipoh, 2015). MDTM dibahagikan kepada beberapa kawasan iaitu Behrang Stesen, Bandar Tanjung Malim, Behrang 2020, Behrang Ulu, Kampung Slim, Slim River, Trolak dan kawasan selebih majlis daerah (Rajah 1). Penduduk di MDTM terdiri daripada Bumiputera iaitu bangsa Melayu dan Bumiputera lain, Cina, India dan lain-lain bangsa. Kawasan bandar Tanjung Malim berdekatan dengan Banjaran Titiwangsa. Ciri manusia di kawasan MDTM dengan mempunyai Terminal Bas Tanjung Malim, Stesen Keretapi Tanjung Malim, bangunan Universiti Pendidikan Sultan Idris, bangunan Tenaga Nasional Berhad (TNB), jalan raya, bangunan perniagaan dan sebagainya. Tanjung Malim merupakan sebuah bandar ketiga terbesar di Daerah Batang Padang dan ke 69 sebagai pusat bandar di Malaysia (Mohd Hairy et al., 2011). Perubahan yang rancak berlaku memperlihatkan Tanjung Malim semakin membangun di bawah MDTM dengan mempunyai penempatan dan bandar baru seperti Proton City, Malim Prima dan Bandar Behrang 2020. Pembangunan sistem pengangkutan KTM dan Komuter bermula semenjak 1 Jun 2009 mewujudkan kawasan perniagaan di kawasan Tanjung Malim. Kewujudan kawasan perindustrian seperti Proton City menunjukkan arah perkembangan bandar Tanjung Malim mengalami perubahan ekonomi. Perubahan ekonomi akan mewujudkan kawasan perumahan, ruang perniagaan dan pembangunan infrastruktur seperti kewujudan kemudahan awam dan institusi pendidikan.

Terdapat kepelbagaian kegiatan ekonomi di Bandar Tanjung Malim yang memberikan manfaat kepada masyarakat sekitarnya. Kegiatan ekonomi di Bandar Tanjung Malim terdiri daripada kegiatan ekonomi sektor primer, sekunder dan tertier. Kegiatan ekonomi dalam sektor primer di kawasan Tanjung Malim dan sekitar MDTM seperti perladangan dengan penanaman kelapa sawit dan getah. Kegiatan penanaman kelapa sawit dipelopori oleh pekerja berbangsa India. Pekerja-pekerja berbangsa India ini ada yang tinggal di kawasan kampung dan estet getah bagi yang bekerja sebagai penoreh getah. Kegiatan ekonomi bagi sektor sekunder seperti perkilangan, pembuatan dan perniagaan runcit. Di kawasan Tanjung Malim mempunyai kilang Proton yang terletak di Proton City dan majoriti pekerjaannya berbangsa Melayu. Masyarakat berbangsa Cina terlibat dalam aktiviti perniagaan secara runcit dan borong di sekitar Tanjung Malim. Di kawasan MDTM juga terdapat perkhidmatan perbankan dan kewangan untuk masyarakat sekitarnya. Kemudahan perkhidmatan ini merupakan kegiatan ekonomi dalam sektor tertier di kawasan MDTM. Tambahan lagi, kawasan ini turut mempunyai perindustrian bagi menjana sumber pendapatan ekonomi. Kawasan perindustrian yang wujud di kawasan ini membangun dengan pesat berikutan limpahan kawasan perindustrian di kawasan berdekatan. Dua kawasan utama yang menjadi tumpuan kepada sektor perindustrian di Tanjung Malim iaitu Lembah Bernam dan Bandar Proton (MDTM, 2015). Bernam Industrial Park di Lembah Bernam telah diwujudkan sekitar tahun 2000. Kawasan ini wujud hasil daripada limpahan industri di negeri Selangor. Satu lagi kawasan perindustrian di Tanjung Malim ialah di kawasan Proton City atau dikenali sebagai Bandar Proton merupakan kawasan perindustrian automobil. Kewujudan kilang Proton di Tanjung Malim merupakan satu petanda aras positif untuk memajukan daerah ini dan berupaya menukar status daerah kepada majlis bandar raya.

Rajah 1 Majlis Daerah Tanjong Malim

Sumber : Majlis Daerah Tanjong Malim (2015)

METODOLOGI

Kaedah kajian lapangan telah dilakukan bagi mendapatkan pandangan masyarakat mengenai daya saing bandar kecil dalam kawasan MDTM. Masyarakat dalam kawasan MDTM telah dipilih secara rawak sebagai responden kajian yang terdiri daripada lelaki dan perempuan tanpa mengira agama, bangsa dan peringkat umur. Tambahan lagi, seramai 381 orang telah dipilih sebagai responden kajian ini. Metodologi kajian yang digunakan untuk mendapatkan hasil kajian adalah analisis kekerapan, peratusan, peratusan jumlah persetujuan, nilai min peratusan persetujuan dan nilai skor digunakan dalam kajian ini. Analisis peratusan persetujuan, min peratusan jumlah persetujuan dan nilai skor yang digunakan mengikut perkiraan MURNInets (Malaysian-Urban-Rural-National Indicators Networks on Sustainable Development) yang diaplikasikan oleh Jabatan Perancangan Bandar dan Desa Semenanjung Malaysia. Sehubungan dengan itu, perincian kaedah yang digunakan bagi mencapai setiap objektif dalam kajian adalah seperti Jadual 1.

Jadual 1 Kaedah analisis data bagi setiap pencapaian objektif

Objektif kajian	Sumber data	Kaedah analisis
i	Mengenal pasti indikator daya saing	Analisis kandungan
ii	Menganalisis indikator daya saing bandar	Deskriptif (Peratusan)
iii	Menyusun indikator daya saing bandar kecil mengikut kekuatan	Deskriptif (Min)

Nilai min merupakan nilai purata yang digunakan untuk mewakili satu set nilai yang diperhatikan dalam kajian yang dijalankan (Chua, 2013). Min peratusan jumlah persetujuan digunakan untuk mengukur tahap daya saing bandar kecil. Pengukuran daya saing mengikut kekuatan dilakukan untuk melihat pengaruh indikator daya saing bagi kekuatan daya saing bandar kecil dalam kawasan MDTM juga mengikut perkiraan MURNInets (Jabatan Perancangan Bandar & Desa, 2015). Nilai yang diperoleh akan dipecahkan kepada lima skor dan dirumuskan mengikut Jadual 2.

Jadual 2 Peratus jumlah persetujuan, skor dan tafsiran skor

Peratus jumlah persetujuan (%)	Skor	Tahap kekuatan skor
80.1 – 100.0	5	Amat kuat
60.1 – 80.0	4	Kuat
40.1 – 60.0	3	Sederhana
20.1 – 40.0	2	Lemah
Bawah 20	1	Amat Lemah

Sumber: Dipetik dan diubahsuai daripada Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (2015)

DAPAT KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Maklumat Responden Kajian

Dijelaskan bahawa daripada 381 orang yang telah dipilih sebagai responden kajian daripada perspektif penduduk terhadap daya saing bandar kecil dalam kawasan MDTM, seramai 273 orang (71%) berbangsa Melayu. Jumlah responden berbangsa Melayu jauh lebih ramai daripada bangsa Cina dan India (Jadual 3). Responden lelaki dan perempuan tidak jauh berbeza antara satu sama lain dengan perbezaan 14 peratus sahaja. Selain itu, golongan belia paling ramai terlibat sebagai responden iaitu yang berumur antara 21 tahun hingga 40 tahun seramai 334 orang responden. Tambahan lagi, tahap pendidikan responden paling ramai adalah Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) seramai 162 orang (43%). Responden yang memiliki tahap pendidikan peringkat Ijazah Sarjana seramai lapan orang (2%). Kawasan MDTM terkenal dengan adanya Kilang Proton dan pelbagai pusat kemahiran. Oleh itu, terdapat responden yang mengikuti latihan dan kemahiran dengan mendapat kelulusan Sijil Kemahiran Malaysia (SKM) seramai 39 orang (10%). Di samping itu, responden yang dipilih tinggal dikawasan yang berbeza-beza iaitu Bandar Tanjong Malim, Slim River, Taman Malim, Proton City dan kawasan Behrang.

Jadual 3 Maklumat latar belakang responden

Bil	Perkara	Kekerapan (orang)	Peratus (%)
1	Bangsa responden		
	Melayu	273	71
	Cina	56	15
	India	52	14
	Jumlah kecil	381	100
2	Jantina responden		
	Lelaki	162	57
	Perempuan	219	43
	Jumlah kecil	381	100
3	Umur		
	Bawah 20 tahun	45	11
	21 hingga 30 tahun	181	48
	31 hingga 40 tahun	90	24
	41 hingga 50 tahun	63	16
	51 tahun dan ke atas	2	1
	Jumlah kecil	381	100
4	Status responden		
	Bujang	167	44
	Berkahwin	201	53
	Janda	5	1
	Duda	8	2
	Jumlah kecil	381	100
5	Status pendidikan		
	PMR	26	6
	SPM	162	43
	Diploma/STPM	93	24
	Sijil Kemahiran Malaysia	39	10
	Ijazah Sarjana Muda	53	14
	Ijazah Sarjana	8	2
	Jumlah kecil	381	100
6	Tempat tinggal		21
	Tanjong Malim	79	10
	Behrang 2020	39	11
	Behrang Stesen	40	13
	Proton City	51	5
	Behrang Ulu	18	19
	Taman Malim	72	2
	Trolak	8	13.7
	Slim River	52	2
	Kampung Slim	9	0.3
	Gedangsa	1	3
	Sungkai	2	
		Jumlah Kecil	381

Sosioekonomi Responden

Maklumat berkaitan latar belakang sosioekonomi responden adalah berkaitan dengan jenis pekerjaan, bilangan isi rumah, bilangan isi rumah bekerja, jumlah pendapatan sebulan ketua isi keluarga, jumlah pendapatan seisi keluarga dan jumlah perbelanjaan bulanan (Jadual 4).

Jadual 4 Maklumat sosioekonomi responden

Bil	Perkara	Kekerapan (orang)	Peratus (%)
1.	Jenis pekerjaan		
	Kerajaan	58	15.2
	Swasta	226	59.3
	Bekerja sendiri	65	17.1
	Pelajar	24	6.3
	Suri rumah	6	1.6
	Vendor proton	2	0.5
	Jumlah kecil	381	100
2.	Bilangan isi rumah		
	1 hingga 3 orang	173	45.4
	4 hingga 7 orang	165	43.3
	8 hingga 12 orang	39	10.2
	12 orang ke atas	4	1
	Jumlah kecil	381	100
3.	Bilangan isi rumah bekerja		
	Bawah 3 orang	281	73.7
	4 hingga 7 orang	90	23.6
	8 hingga 12 orang	10	2.6
	Jumlah kecil	381	100
4	Jumlah pendapatan sebulan ketua isi keluarga		
	Bawah daripada RM900	28	7.3
	RM901 hingga RM2000	161	42.3
	RM2001 hingga RM4000	122	32
	RM4001 hingga RM5000	70	18.4
	Jumlah kecil	381	100
5.	Jumlah pendapatan seisi keluarga		
	Bawah daripada RM900	20	5.2
	RM901 hingga RM2000	60	15.7
	RM2001 hingga RM4000	96	25.2
	RM4001 hingga RM5000	66	17.3
	RM5001 hingga RM7000	79	20.7
	RM7001 hingga RM10000	60	15.7
	Jumlah Kecil	381	100
6.	Jumlah perbelanjaan bulanan		
	Bawah daripada RM50	6	1.6
	RM51 hingga RM150	23	6
	RM151 hingga RM250	18	4.7
	RM251 hingga RM350	76	19.9
	RM351 dan ke atas	258	67.7
	Jumlah Kecil	381	100

Menganalisis Indikator Daya Saing Bandar Kecil

Daya saing bandar kecil dipecahkan kepada tiga komponen utama iaitu ekonomi, sosial dan alam sekitar. Setiap komponen utama tersebut dipecahkan kepada indikator-indikator daya saing mengikut komponen tersendiri (Jadual 5). Setiap indikator daya saing bagi komponen utama diukur melalui beberapa sub indikator tertentu. Indikator pertumbuhan kapasiti ekonomi bandar dan indikator prestasi ekonomi bandar masing-masing mempunyai empat sub indikator, dan indikator struktur ekonomi bandar mempunyai lima sub indikator. Bagi kesemua indikator daya saing bandar kecil untuk komponen sosial mempunyai lima sub indikator tersendiri. Seterusnya, indikator daya saing bandar kecil bagi komponen alam sekitar masing-masing mempunyai empat sub indikator untuk indikator pengurusan sampah sarap dan kawalan pencemaran udara.

Jadual 5 Komponen utama dan indikator daya saing bandar

Bil	Komponen Utama	Indikator
1.	Ekonomi	a. Pertumbuhan kapasiti ekonomi bandar b. Prestasi ekonomi bandar c. Struktur ekonomi bandar
2.	Sosial	a. Latihan dan pendidikan b. Keselamatan dan sosial masyarakat c. Kualiti hidup d. Sumber manusia dan sistem pendidikan
3.	Alam Sekitar	a. Pengurusan sampah sarap b. Kawalan pencemaran udara

Nilai min peratusan jumlah persetujuan bagi indikator pertumbuhan kapasiti ekonomi bandar

Berdasarkan nilai min jumlah peratusan persetujuan yang diperolehi dalam Jadual 6 menunjukkan bahawa pembinaan institusi pengajian tinggi mampu melahirkan lebih ramai tenaga kerja mahir yang berkelulusan akademik tinggi dan berkemahiran memperoleh nilai peratusan jumlah persetujuan yang tertinggi. Sub indikator ini lebih tinggi berbanding dengan sub indikator yang lain iaitu 70.6 peratus dan nilai skor 4 merujuk kepada sub indikator kuat. Manakala, nilai peratusan jumlah persetujuan yang terendah adalah bagi sub indikator peningkatan pelaburan domestik dalam tempoh 5 tahun terkini iaitu 39.4 peratus dan nilai skor 2 merujuk kepada lemah.

Bagi sub indikator lain iaitu peningkatan jumlah tenaga kerja mahir dalam perindustrian dan pembuatan memperoleh nilai peratusan jumlah persetujuan 66.7 peratus dan nilai skor 4 merujuk kepada sub indikator kuat. Seterusnya, pertambahan kemudahan perkhidmatan pelancongan bandar di bandar kecil memperoleh 57.5 peratus sahaja dan nilai skor 3 sahaja. Walaupun sub indikator pembinaan institusi pengajian tinggi melahirkan lebih ramai tenaga kerja mahir berkelulusan tinggi dan berkemahiran, dan sub indikator pertambahan kemudahan perkhidmatan pelancongan bandar memperoleh nilai skor 4 yang merujuk kepada kuat, tetapi nilai peratusan jumlah persetujuan tidak sama. Secara keseluruhannya, dua sub indikator memperoleh nilai skor 4 yang merujuk kepada kekuatan sub indikator ini berada pada tahap kuat kecuali sub indikator peningkatan jumlah tenaga kerja mahir dalam perindustrian dan pembuatan yang memperoleh nilai skor 2, merujuk kepada lemah (Jadual 6).

Jadual 6 Peratusan jumlah persetujuan bagi indikator pertumbuhan ekonomi bandar

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Pembinaan institusi pengajian tinggi melahirkan lebih ramai tenaga kerja mahir berkelulusan tinggi dan berkemahiran	66.7	4
2. Pertambahan kemudahan perkhidmatan pelancongan bandar	70.6	4
3. Peningkatan pelaburan domestik dalam 5 tahun terkini	57.5	3
4. Peningkatan jumlah tenaga kerja mahir dalam perindustrian dan pembuatan	39.4	2
Min peratusan jumlah persetujuan	58.6	3

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan bagi Indikator Prestasi Ekonomi Bandar

Sub indikator yang memperoleh nilai tertinggi iaitu menyediakan kemudahan kedai runcit kepada masyarakat setempat dan pelancong di bandar kecil iaitu 83.7 peratus dan nilai skor 5. Nilai skor 4 merujuk kepada sub indikator ini berada pada tahap amat kuat. Selain itu, sub indikator kemudahan institusi kewangan dan perbankan yang mesra pelanggan di bandar kecil memperoleh nilai skor 4 yang lebih rendah daripada sub indikator menyediakan kemudahan kedai runcit kepada masyarakat setempat dan pelancong. Nilai peratusan jumlah persetujuan bagi sub indikator kemudahan institusi kewangan dan perbankan yang mesra pelanggan di bandar kecil lebih rendah iaitu 75.6 peratus.

Sub indikator pertambahan kemudahan perkhidmatan jualan barangan runcit dan borong juga memperoleh nilai skor 4 yang merujuk kepada sub indikator ini kuat. Walau bagaimanapun, nilai peratusan jumlah persetujuan bagi sub indikator ini lebih rendah berbanding kemudahan institusi kewangan dan perbankan yang mesra pelanggan iaitu 69.8 peratus. Seterusnya, sub indikator peningkatan keluaran barangan dan perkhidmatan di bandar kecil bagi tempoh 5 tahun memperoleh peratusan jumlah persetujuan 51.2 peratus dengan nilai skor 3 pada tahap sederhana (Jadual 7).

Jadual 7 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator prestasi ekonomi bandar

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Menyediakan kemudahan kedai runcit kepada masyarakat setempat dan pelancong di bandar kecil	83.7	5
2. Kemudahan institusi kewangan dan perbankan yang mesra pelanggan	75.6	4
3. Pertambahan kemudahan perkhidmatan jualan barangan dan perkhidmatan	69.8	4
4. Peningkatan keluaran barangan dan perkhidmatan di bandar kecil bagi tempoh 5 tahun terkini	51.2	3
Min peratusan jumlah persetujuan	70.1	4

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan bagi Indikator Struktur Ekonomi Bandar

Untuk indikator struktur ekonomi bandar, terdapat lima sub indikator yang dinilai iaitu peningkatan jumlah tenaga dalam industri pembuatan, peningkatan jumlah tenaga kerja dalam sistem kewangan dan perbankan, peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam bidang pendidikan, peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam bidang perubatan dan kegiatan jualan runcit dan borong secara langsung. Oleh itu, penilaian terhadap indikator ini dianalisis berdasarkan kelima-kelima sub indikator tersebut. Berdasarkan nilai peratusan jumlah persetujuan menunjukkan di bandar kecil dalam kawasan MDTM menyediakan kegiatan jualan runcit dan borong secara langsung mempunyai nilai tertinggi iaitu 68.2 peratus (Jadual 8). Sub indikator ini memperoleh nilai skor 4 yang merujuk kepada sub indikator ini kuat.

Hasil analisis kajian juga menunjukkan bagi peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam sistem kewangan memperoleh nilai peratusan jumlah persetujuan kedua tertinggi dengan 65.6 peratus dan nilai skor 4 yang merujuk kepada sub indikator ini kuat. Maka, dua sub indikator dalam indikator struktur ekonomi bandar memperoleh nilai skor 4 yang merujuk kepada sub indikator yang kuat berbanding sub indikator lain yang sederhana sahaja. Seterusnya, sub indikator peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam bidang pendidikan memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 56.2 peratus dengan nilai skor 3 iaitu tahap sederhana. Manakala, dua sub indikator lain iaitu

menyediakan kegiatan jualan runcit dan borong secara langsung dan peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam industri pembuatan turut memperoleh nilai skor 3 walaupun peratusan jumlah persetujuan berbeza-beza dengan masing-masing 43.8 peratus dan 46.2 peratus.

Jadual 8 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator struktur ekonomi bandar

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Peningkatan jumlah guna tenaga dalam sistem kewangan dan perbankan	65.6	4
2. Peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam bidang perubatan	68.2	4
3. Peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam bidang pendidikan	56.2	3
4. Peningkatan jumlah tenaga buruh mahir dalam industri pembuatan	46.2	3
5. Menyediakan kegiatan jualan runcit dan borong secara langsung	43.8	3
Min peratusan jumlah persetujuan	59.3	3

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan Bagi Indikator Latihan dan Pendidikan

Sub indikator untuk menganalisis indikator latihan dan pendidikan ini berkaitan dengan kemudahan pusat pendidikan kanak-kanak, kemudahan pusat latihan kemahiran dan teknikal, menyediakan kemudahan pusat latihan pembuatan dan perindustrian, menyediakan kemudahan sokongan institusi pendidikan dan kadar bayaran terhadap sumbangan perkhidmatan latihan dan kemahiran. Hasil daripada dapatan kajian menunjukkan bahawa di kawasan bandar kecil dalam MDTM kurang menyediakan kemudahan sokongan institusi pendidikan seperti pusat tuisyen kepada pelajar atau masyarakat setempat terutama golongan masih bersekolah. Sub indikator kemudahan sokongan institusi pendidikan memperoleh peratusan jumlah persetujuan 44.1 peratus iaitu sama dengan sub indikator menyediakan kemudahan pusat latihan pembuatan dan perindustrian. Kedua-dua sub indikator menyediakan kemudahan pusat latihan pembuatan dan perindustrian serta sub indikator kemudahan sokongan institusi pendidikan memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 44.1 peratus, dengan nilai skor 3. Nilai skor 3 merujuk kepada sub indikator ini berada pada tahap sederhana.

Sub indikator kadar bayaran terhadap sumbangan perkhidmatan latihan dan kemahiran yang berpatutan juga memperoleh nilai skor 3 yang merujuk kepada sub indikator ini adalah berada pada tahap sederhana, tetapi peratusan jumlah persetujuan lebih tinggi iaitu 58.8 peratus. Seterusnya, sub indikator kemudahan pusat pendidikan kanak-kanak di kawasan bandar kecil memperoleh peratusan jumlah persetujuan tertinggi iaitu 80.3 peratus. Manakala, nilai skor yang diperoleh adalah 5 yang merujuk kepada sub indikator ini berada pada tahap amat kuat. Tambahan lagi, bagi sub indikator menyediakan kemudahan pusat latihan kemahiran dan teknikal pula memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 69.6 peratus dan sub indikator ini kuat dengan merujuk kepada nilai skor 4. Oleh itu, indikator ini memperoleh jumlah peratusan persetujuan sebanyak 59.4 peratus dan tahap indikator ini sederhana sahaja iaitu merujuk nilai skor 3 (Jadual 9).

Jadual 9 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator latihan dan pendidikan

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Mempunyai kemudahan pusat pendidikan kanak-kanak	80.3	5
2. Menyediakan kemudahan pusat latihan kemahiran dan teknikal	69.6	4
3. Menyediakan kemudahan pusat latihan pembuatan dan perindustrian	44.1	3
4. Kemudahan sokongan institusi pendidikan	44.1	3
5. Kadar bayaran terhadap sumbangan perkhidmatan latihan dan kemahiran yang berpatutan.	58.8	3
Min peratusan jumlah persetujuan	59.4	3

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan bagi Indikator Keselamatan Sosial Masyarakat

Sub indikator kemudahan pondok polis dan keselamatan untuk memudahkan masyarakat membuat aduan jenayah, menyediakan kemudahan pengangkutan awam yang mesra pengguna, menyediakan pusat hiburan keluarga, menyediakan kawasan perumahan selesa dan selamat serta mewujudkan kemudahan pusat beribadat dan perpustakaan awam untuk masyarakat yang dianalisis untuk mendapatkan nilai min peratusan jumlah persetujuan bagi indikator keselamatan sosial masyarakat. Kelima-lima sub indikator ini dianalisis untuk mendapat nilai jumlah peratusan jumlah persetujuan sebagai perkiraan MURNInets dan mendapatkan nilai min jumlah peratusan jumlah persetujuan dan nilai skor (Jadual 10).

Hasil daripada analisis kajian menunjukkan bahawa kawasan perumahan di kawasan bandar kecil dalam MDTM berada pada keadaan selesa dan selamat seperti di kawasan Kota Malim, Taman Segar dan Taman Sentosa. Sub indikator menyediakan kawasan perumahan selesa dan selamat memperoleh peratusan jumlah persetujuan 81.9 peratus dan nilai skor 5, yang menunjukkan bahawa sub indikator amat kuat mempengaruhi daya saing bandar kecil. Terdapat tiga sub indikator yang memperoleh nilai skor sama iaitu yang menunjukkan bahawa sub indikator tersebut berada pada tahap sederhana walaupun peratusan jumlah persetujuan berbeza. Nilai skor 3 ini merujuk kepada pecahan peratusan jumlah persetujuan antara 40.1 peratus hingga 60.0 peratus.

Ketiga-tiga sub indikator yang dimaksudkan adalah sub indikator kemudahan pondok polis dan keselamatan yang disediakan di kawasan bandar kecil, menyediakan kemudahan pengangkutan awam yang mesra pelanggan dan menyediakan kemudahan pusat hiburan keluarga. Ketiga-tiga sub indikator ini memperoleh peratusan jumlah persetujuan masing-masing 59.8 peratus, 52.5 peratus dan 53.0 peratus. Selain itu, sub indikator kemudahan pusat beribadat dan perpustakaan awam memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 61.4 peratus dan berada pada tahap kuat merujuk kepada nilai skor 4. Oleh itu, secara keseluruhannya indikator keselamatan sosial masyarakat memperoleh nilai skor 4 di mana ia indikator ini kuat dengan peratusan jumlah persetujuan 61.7 peratus.

Jadual 10 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator keselamatan sosial masyarakat

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Menyediakan kawasan perumahan yang selesa dan selamat	81.9	5
2. Kemudahan pusat beribadat dan perpustakaan awam	61.4	4
3. Kemudahan pondok polis dan keselamatan disediakan di kawasan bandar kecil	59.8	3
4. Menyediakan kemudahan pusat hiburan keluarga	53.0	3
5. Menyediakan kemudahan pengangkutan awam yang mesra pelanggan	52.5	3
Min peratusan jumlah persetujuan	61.7	4

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan bagi Indikator Kualiti Hidup

Hasil dapatan kajian yang dianalisis menunjukkan bahawa sub indikator menyediakan kemudahan kawasan beriadah kepada masyarakat berbilang kaum paling tinggi peratusannya jumlah peratusan berbanding sub indikator lain (Jadual 11). Sub indikator menyediakan kemudahan kawasan beriadah kepada masyarakat berbilang kaum memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 86.4 peratus dan nilai skor 5 yang merujuk kepada sub indikator ini amat kuat. Kawasan beriadah yang cukup popular dalam kalangan masyarakat ialah di Tasik Embayu, Proton City. Selain itu, dua sub indikator lain yang amat kuat iaitu menyediakan kemudahan mendapatkan ubatan dan rawatan secara langsung dan mesra pelanggan serta penambahan bilangan doktor dan jururawat di klinik dan hospital. Kedua-dua sub indikator ini masing-masing memperoleh peratusan jumlah persetujuan iaitu 84.5 peratus dan 82.2 peratus dengan nilai skor 5.

Sub indikator yang memperoleh nilai skor terendah berbanding sub indikator lain iaitu 3 bagi persekitaran bandar kecil yang bersih dan selamat. Sub indikator ini berada pada tahap sederhana dengan peratusan jumlah persetujuan sebanyak 53.5 peratus. Seterusnya, bagi sub indikator kadar bayaran perubatan klinik dan hospital berpatutan pula memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 73.2 peratus dengan nilai skor 4 yang merujuk kepada sub indikator kuat. Secara keseluruhannya, nilai min peratusan jumlah persetujuan indikator ini yang diperoleh hasil analisis kesemua sub indikator adalah 76.0 peratus, dengan meletakkan indikator ini pada tahap kuat merujuk kepada nilai skor 4.

Jadual 11 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator kualiti hidup

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Menyediakan kemudahan mendapatkan ubatan dan rawatan secara langsung dan mesra pelanggan	84.5	5
2. Menyediakan kemudahan kawasan beriadah kepada masyarakat berbilang kaum	86.4	5
3. Penambahan bilangan doktor dan jururawat di klinik dan hospital	82.2	5
4. Kadar bayaran perubatan klinik dan hospital berpatutan	73.2	4
5. Persekitaran bandar kecil yang bersih dan selamat	53.5	3
Min peratusan jumlah persetujuan	76.0	4

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan bagi Indikator Sumber Manusia dan Sistem Pendidikan

Indikator sumber manusia dan sistem pendidikan melibatkan kepada lima sub indikator. Sub indikator yang terlibat untuk menganalisis nilai min peratusan jumlah persetujuan adalah peningkatan migrasi tenaga kerja mahir ke kawasan bandar kecil, pertambahan bilangan institusi pengajian tinggi dalam tempoh 20 tahun terkini, penglibatan golongan muda dalam kegiatan ekonomi di bandar kecil, peningkatan jumlah tenaga buruh berkemahiran dan terlatih dalam tempoh 5 tahun terkini dan penyediaan pusat latihan dan kemahiran untuk golongan muda di bandar kecil dalam tempoh 5 tahun terkini. Tempoh 5 tahun mengambil kira kepada kewujudan kilang Proton di Proton City dan tempoh 20 tahun merujuk kepada kewujudan Universiti Pendidikan Sultan Idris. Hasil dapatan kajian menunjukkan bahawa sub indikator yang paling kuat iaitu penyediaan pusat latihan dan kemahiran kepada golongan muda di bandar kecil dalam tempoh 5 tahun terkini (Jadual 12). Sub indikator ini memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 86.4 peratus dan berada pada tahap amat kuat dengan merujuk kepada nilai skor 5. Manakala, sub indikator yang paling rendah iaitu pertambahan bilangan institusi pengajian tinggi dalam tempoh 20 tahun terkini dengan peratusan jumlah persetujuan sebanyak 40.4 peratus dan nilai skor 3 bagi menunjukkan sub indikator pada tahap sederhana.

Tambahan lagi, terdapat tiga sub indikator yang berada pada tahap kuat dengan memperoleh nilai skor 4. Ketiga-tiga sub indikator ini merujuk kepada peningkatan migrasi tenaga kerja mahir ke kawasan bandar kecil, penglibatan golongan muda dalam kegiatan ekonomi di bandar kecil dan peningkatan jumlah tenaga buruh dalam kegiatan ekonomi di bandar kecil dalam kawasan MDTM. Nilai peratusan jumlah persetujuan bagi ketiga-tiga sub indikator yang memperoleh nilai skor 4 masing-masing 76.1 peratus, 71.4 peratus dan 67.7 peratus. Walaupun nilai peratusan jumlah persetujuan berbeza-beza dan berada pada tahap sederhana dengan nilai skor 3, masih berada dalam pecahan 60.1 peratus hingga 80.0 peratus. Oleh itu, nilai min peratusan jumlah persetujuan bagi indikator sumber manusia dan sistem pendidikan iaitu 68.4 peratus dengan nilai skor 4 dengan indikator ini berada pada tahap kuat.

Jadual 12 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator sumber manusia dan sistem pendidikan

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Penyediaan pusat latihan dan kemahiran untuk golongan muda di bandar kecil dalam tempoh 5 tahun terkini	86.4	5
2. Peningkatan migrasi tenaga kerja mahir ke kawasan bandar kecil	76.1	4
3. Penglibatan golongan muda dalam kegiatan ekonomi di bandar kecil	71.4	4
4. Peningkatan jumlah tenaga buruh berkemahiran dan terlatih dalam tempoh 5 tahun terkini	67.7	4
5. Pertambahan bilangan institusi pengajian tinggi dalam tempoh 20 tahun terkini	40.4	3
Min peratusan jumlah persetujuan	68.4	4

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan Bagi Indikator Pengurusan Sampah Sarap

Hasil dapatan kajian menunjukkan bahawa indikator pengurusan sampah sarap memperoleh nilai min peratusan jumlah persetujuan sebanyak 41.5 peratus dan nilai skor 3. Nilai skor 3 menunjukkan bahawa indikator ini berada pada tahap sederhana. Terdapat peratusan jumlah persetujuan yang dilihat lebih merujuk kepada tidak persetujuan daripada masyarakat kepada sub indikator dalam indikator pengurusan sampah sarap. Hal ini demikian kerana, terdapat dua sub indikator berada pada tahap lemah iaitu bagi kemudahan tong sampah dan tong kitar semula mencukupi di kawasan bandar kecil serta amalan program kitar semula dalam kalangan masyarakat. Sub indikator amalan program kitar semula dalam kalangan masyarakat memperoleh peratusan jumlah persetujuan terendah iaitu 29.1 peratus dengan nilai skor 2 yang merujuk kepada sub indikator ini lemah. Sub indikator yang lemah juga bagi kemudahan tong sampah dan tong kitar semula mencukupi di kawasan bandar kecil walaupun memperoleh peratusan jumlah persetujuan lebih tinggi 31.0 peratus (Jadual 13).

Seterusnya, sub indikator yang memperoleh peratusan jumlah persetujuan tertinggi iaitu 62.7 peratus dan nilai skor 4 bagi sub indikator pembuangan sampah sarap di kawasan bandar masih terkawal. Sub indikator berada pada tahap kuat dengan merujuk kepada nilai skor 4. Akhir sekali sub indikator jadual kutipan sampah sarap mengikut waktu yang ditetapkan oleh pihak berkuasa tempatan berada pada tahap sederhana dengan nilai skor 3 dan peratusan jumlah persetujuan iaitu 43.3 peratus.

Jadual 13 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator pengurusan sampah sarap

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Pembuangan sampah sarap di kawasan bandar kecil masih terkawal	62.7	4
2. Jadual kutipan sampah sarap mengikut waktu yang ditetapkan oleh pihak berkuasa tempatan	43.3	3
3. Kemudahan tong sampah dan tong kitar semula mencukupi di kawasan bandar kecil	31.0	2
4. Amalan program kitar semula dalam kalangan masyarakat	29.1	2
Min peratusan jumlah persetujuan	41.5	3

Nilai Min Peratusan Jumlah Persetujuan Bagi Indikator Kawalan Pencemaran Udara

Peratusan jumlah persetujuan tertinggi yang diperoleh adalah bagi sub indikator memperbanyakkan dan meningkatkan kemudahan pengangkutan awam iaitu 79.0 peratus dengan nilai skor 4. Peratusan jumlah persetujuan 79.0 peratus dan nilai skor 4 menunjukkan sub indikator ini berada pada tahap kuat (Jadual 14). Seterusnya, terdapat dua sub indikator memperoleh nilai skor 2 iaitu langkah perkongsian kenderaan ke tempat kerja dalam kalangan masyarakat dan penggunaan petrol tanpa plumbum bagi kenderaan awam dan persendirian. Walau bagaimanapun, peratusan jumlah persetujuan paling rendah adalah 27.3 peratus dan nilai skor 2 merujuk kepada sub indikator penggunaan petrol tanpa plumbum bagi kenderaan awam dan persendirian yang berada pada tahap lemah. Sub indikator langkah perkongsian kenderaan ke tempat kerja dalam kalangan masyarakat juga berada pada tahap rendah dengan nilai skor 2 dan peratusan jumlah persetujuan lebih tinggi iaitu 33.1 peratus. Bagi sub indikator kawalan dan pemantauan pembakaran secara terbuka oleh pihak berkuasa tempatan memperoleh peratusan jumlah persetujuan sebanyak 48.6 peratus dan nilai skor 3 yang menunjukkan bahawa sub indikator ini berada pada tahap sederhana. Oleh itu, secara keseluruhannya

sebagai dalam Jadual 13 menunjukkan bahawa nilai min peratusan jumlah persetujuan bagi indikator kawalan pencemaran udara adalah 47.0 peratus dengan nilai skor 3.

Jadual 14 Nilai min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator kawalan pencemaran udara

Sub indikator	Peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai Skor
1. Memperbanyakkan dan meningkatkan kemudahan pengangkutan awam	79.0	4
2. Kawalan dan pemantauan pembakaran secara terbuka oleh pihak berkuasa tempatan	48.6	3
3. Langkah perkongsian kenderaan ke tempat kerja dalam kalangan masyarakat	33.1	2
4. Penggunaan petrol tanpa plumbum bagi kenderaan awam dan persendirian	27.3	2
Min peratusan jumlah persetujuan	47.0	3

MENYUSUN INDIKATOR MENGIKUT KEKUATAN DAYA SAING BANDAR KECIL

Untuk menyusun indikator daya saing mengikut kekuatan daya saing bandar kecil telah menggunakan perkiraan min jumlah peratusan persetujuan. Penyusunan indikator mengikut kekuatan daya saing bandar kecil dilakukan dalam tiga bentuk. Pertama, susunan indikator daya saing bandar kecil mengikut kekuatan dalam komponen daya saing tersendiri. Kedua, susunan secara keseluruhan indikator mengikut kekuatan daya saing bandar kecil bagi kesemua indikator dalam semua komponen daya saing. Ketiga, susunan berdasarkan kepada sub indikator bagi kesemua indikator secara keseluruhan. Analisis susunan dilakukan untuk memperlihatkan daya saing yang paling utama dengan memiliki kekuatan yang boleh membantu bandar kecil di kawasan MDTM untuk menjadi sebuah bandar kecil. Kaedah analisis susunan indikator daya saing bandar kecil mengikut kekuatan sebagaimana sudah dijelaskan di bahagian metodologi kajian. Analisis diberikan nilai min peratusan persetujuan dan diletakkan skor mengikut pecahan nilai peratusan yang diperoleh.

Hasil dapatan kajian memperlihatkan bahawa indikator kualiti hidup memperoleh min jumlah peratusan persetujuan paling tinggi berbanding indikator-indikator lain (Jadual 15). Min jumlah peratusan persetujuan yang diperoleh menunjukkan bahawa indikator kualiti hidup paling dipersetujui sebagai indikator terbaik berbanding indikator lain. Min jumlah peratusan persetujuan yang diperoleh oleh indikator kualiti hidup adalah 76.0 peratusan dan nilai skor 4. Nilai skor 4 merujuk kepada indikator tersebut pada tahap kuat.

Aspek kualiti masyarakat di kawasan bandar kecil masih baik dengan pelbagai kemudahan disediakan seperti hospital, klinik, farmasi dan kawasan beriadah untuk masyarakat. Kajian yang dijalankan menunjukkan bahawa bandar kecil di dalam kawasan pembangunan Majlis Daerah Tanjong Malim adalah "sederhana mampan" termasuklah berkaitan dengan kawalan kualiti hidup sederhana (MDTM, 2015). Seterusnya, indikator yang memperoleh min jumlah peratusan persetujuan terendah adalah indikator pengurusan sampah sarap. Min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator pengurusan sampah sarap iaitu 41.5 peratusan dan nilai skor 2. Nilai skor 2 menunjukkan bahawa pengurusan sampah sarap di bandar kecil dalam kawasan MDTM adalah lemah. Pengurusan sampah sarap yang lemah melibatkan aspek penyediaan tong sampah dan tong kitar semula yang kurang mencukupi dan kurangnya amalan kitar semula dalam kalangan masyarakat itu sendiri.

Tiga kelompok yang memperoleh min jumlah peratusan persetujuan adalah bagi indikator kualiti hidup, indikator prestasi ekonomi bandar dan indikator sumber manusia dan sistem pendidikan.

Ketiga-tiga indikator ini berada dalam kelompok atas bagi susunan keseluruhan dengan purata jumlah peratusan persetujuan masing-masing 76.0 peratus dan 70.1 peratus yang masing-masing memperoleh nilai skor 4, merujuk kepada indikator ini kuat dan 68.4 peratus dengan nilai skor 3 yang merujuk kepada sederhana. Seterusnya, tiga indikator berada dalam kelompok bawah adalah pertumbuhan kapasiti ekonomi bandar, kawalan pencemaran udara dan pengurusan sampah sarap. Walaupun nilai skor pertumbuhan kapasiti ekonomi bandar adalah 3 namun nilai min jumlah peratusan persetujuan masih rendah iaitu sebanyak 58.6 peratus. Manakala, min jumlah peratusan persetujuan bagi indikator kawalan pencemaran udara iaitu 47.0 peratus dan 41.5 peratus bagi pengurusan sampah sarap dengan masing-masing nilai skor 2. Nilai skor 2 menunjukkan bahawa indikator ini masih berada tahap lemah.

Jadual 15 Analisis keseluruhan susunan indikator mengikut min jumlah peratusan persetujuan

Bil	Indikator	Min peratusan jumlah persetujuan (%)	Nilai skor
1.	Indikator Kualiti hidup	76.0	4
2.	Indikator Prestasi Ekonomi Bandar	70.1	4
3.	Indikator Sumber Manusia & Sistem Pendidikan	68.4	3
4.	Indikator Keselamatan Sosial Masyarakat	61.7	3
5.	Indikator Latihan dan Pendidikan	59.4	3
6.	Indikator Struktur Ekonomi Bandar	59.1	3
7.	Indikator Pertumbuhan Kapasiti Ekonomi Bandar	58.6	3
8.	Indikator Kawalan Pencemaran Udara	47.1	2
9.	Indikator Pengurusan Sampah Sarap	41.5	2

KESIMPULAN

Kualiti hidup masyarakat yang baik di kawasan bandar kecil menjadi kekuatan kepada sesebuah bandar. Pembangunan bandar kecil yang berlaku tidak menjejaskan kualiti hidup masyarakat dilihat sebagai suatu petanda positif kepada bandar kecil untuk terus membangun. Kemudahan perkhidmatan dan perolehan barangan di bandar kecil yang muncul selari dengan kepesatan pembangunannya memberikan kepuasan kepada masyarakat. Oleh itu, hasil kajian boleh dirumuskan bahawa indikator kualiti dan indikator prestasi ekonomi merupakan penyumbang utama kepada proses pembangunan dan pembandaran bagi menyokong kepada daya saing bandar kecil di MDTM. Beberapa elemen utama dikenalpasti bagi mendokong daya saing bandar kecil iaitu (1) kemudahan perolehan rawatan dan ubatan secara langsung, (2) kemudahan kawasan beriadah kepada masyarakat berbilang kaum, dan (3) kemudahan kedai runcit (firma peruncitan) kepada masyarakat setempat dan pelancong di bandar kecil dalam kawasan MDTM. Penemuan yang dikemukakan membuktikan bahawa masyarakat sedar akan potensi dan strategiknya kedudukan bandar kecil yang berada antara Wilayah Pembangunan Metropolitan Lembah Klang-Langat dan Wilayah Pembangunan Kinta boleh berdaya saing dan menjadi sebuah bandar kecil maju. Kajian yang telah dijalankan berkaitan dengan daya saing bandar kecil masih perlu dipertingkatkan untuk mewujudkan kekuatan konkrit daya saing bandar kecil. Hal disebabkan terdapat beberapa indikator yang sangat lemah untuk mendokong daya saing bandar kecil iaitu (1) indikator kawalsan pencemaran udara dan (2) indikator pengurusan sampah sarap. Ia berkepentingan untuk membawa bandar kecil menjadi sebuah bandar kecil maju selepas membanggunya bandar utama di setiap negeri.

RUJUKAN

Abdul Samad Hadi, Abdul Hadi Haran Shah, Ahmad Fariz Mohamed & Shahrudin Idris (2006). *Mencari Kelestarian Bandar Kecil*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.

- Begg, I. (1999). Cities and competitiveness. *Urban Studies*, 35(5/6): 795-809pp.
- Berry, B. J. L. (1961). City size distributions and economic development. *Economic Development and Cultural Change*, 9(4): 573-588pp.
- Bloh, H. V. (2008). Small towns as Interface for Interaction, Exchange and Transition in Vietnam, *South-East Asian Studies*, 1(2): 7-16pp.
- Chua Yan Piaw (2013). *Asas Statistik Penyelidikan: Analisis Data Skala Likert*. Kuala Lumpur: McGraw Hill.
- Jabatan Perancangan Bandar & Desa (1996). *Rancangan Struktur Negeri Perak 2020*. Ipoh, Perak: Jabatan Perancangan Bandar & Desa.
- Jabatan Perancangan Bandar & Desa (2015). Malaysian-Urban-Rural-National Indicators Networks on Sustainable Development. Diperoleh pada Mei 16, 2015 daripada <http://murninet.townplan.gov.my/murninets/>.
- Krugman, P. (1995). *Development Geography and Economic Theory*. Cambridge: MIT Press.
- Portal Rasmi Majlis Bandaraya Ipoh (2015). Maklumat Taburan Penduduk. Diperoleh daripada <http://www.mbi.gov.my/web/guest/home> pada 13, November 2015.
- Majlis Daerah Tanjong Malim (2015). Peta Tanjong Malim. Diperoleh daripada <http://www.mdtm.gov.my/home> pada 13, November 2015.
- Mohd Hairy Ibrahim, Mohmadisa Hashim, Nasir Nayan, Mohd Hafiz Omar Bakri & Mohamad Suhaily Yusri Che Ngah (2011). Hubungkaitan jenis guna tanah terhadap suhu di Tanjong Malim, Peral. *Journal of Techno-Social*. 47067pp.
- Muller, L., & Webster, D. (2000). Urban competitiveness assessment in developing country urban region: the road forward. Paper presented in the World Bank Course.
- Vega, Rosado, L. L. (2006). The international competitiveness of Puerto Rico using the Porter's Model. *Journal of Global Competitiveness*, 14(2): 1-10pp.
- Yazid Saleh, Katiman Rostam & Mohd Yusof Hussain (2012). Cabaran perubahan fungsi bandar kecil dalam era globalisasi: petunjuk positif dari Tanjong Malim, Malaysia. *Malaysia Journal of Society and Space*, 8(2): 98-111pp.